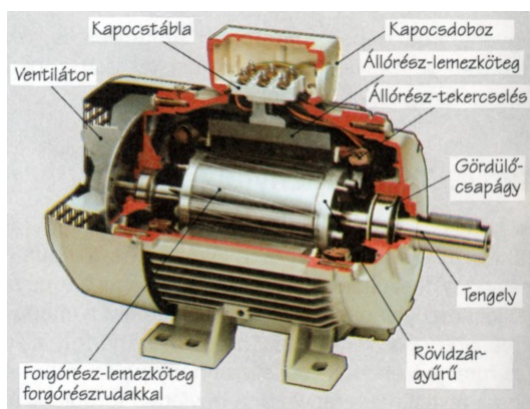

Elektromágneses indukció

Szakköri feladatok 2025. január 20-ra

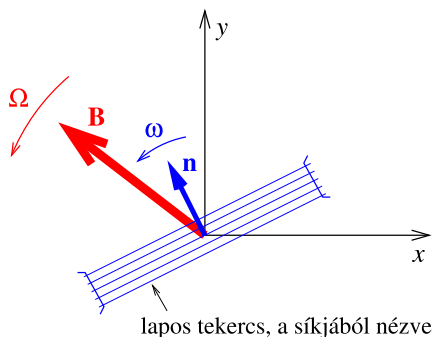
Indukciós motor

Az indukciós (vagy aszinkron) motorok a legegyszerűbb és egyben legmegbízhatóbb elektromos motorok. Váltakozó áramú meghajtást igényelnek, és nem tartalmaznak csúszógyűrűket, szénkeféket. *Állórészből* és *forgórészből* állnak (1. ábra). Az állórész rögzített tekercsek rendszere, amely a motor tengelyére merőleges síkban forgó mágneses teret hoz létre. A forgórész egy egyszerű „kalicka”, azaz néhány zárt fémhurok a motor tengelyéhez erősítve. Az állórész által keltett forgó mágneses tér elektromos áramot indukál a forgórészben, ami ezáltal mágneses dipólusként viselkedik, és kölcsönhatásba lép az állórész mágneses terével. Ennek következtében forgatónyomaték hat a forgórészre, és az elkezd forogni.

1. ábra. Az indukciós motor szerkezete

A 2. ábrán szemléltetett, egyszerűsített modellben az állórész által keltett $\mathbf{B}$ mágneses indukció az x - y síkban egyenletes Ω szögsebességgel forog. A forgórész tengelye a koordináta-rendszer z tengelyével esik egybe. Tekintsük a forgórészt egy lapos tekercsnek, melynek keresztmetszete A , menetszáma N , ohmos ellenállása R , önindukciós együtthatója pedig L . A tekercs síkjára merőleges $\mathbf{n}$ egységvektor szintén az x - y síkban forog.

lapos tekercs, a síkjából nézve

2. ábra. Az egyszerűsített modell, a z tengely irányából nézve

1. Stacionárius üzemmód

Először a stacionárius üzemmódot tanulmányozzuk, amikor a motor ω szögsebessége és T forgatónyomatéka¹ állandó. Látjuk majd, hogy ha a motor terhelve van, akkor a forgórész ω szögsebessége kisebb, mint Ω . Ezt az elcsúszást az

$$s = \frac{\Omega - \omega}{\Omega}$$

mennyiséggel, az úgynevezett *szlippel* jellemezzük, amely egy 0 és 1 közötti, dimenzió nélküli szám.

1.1. Stacionárius üzemmód kis terhelés mellett

F1.1. Tegyük fel, hogy a motor terhelése kicsiny, tehát a szlip $s \ll 1$. Ekkor a forgórész önindukciója elhanyagolható. Határozzuk meg a motor által kifejtett forgatónyomaték T időátlagát, mint az s szlip függvényét!

1.2. Stacionárius üzemmód tetszőleges terhelés mellett

F1.2. Határozzuk meg a T átlagos forgatónyomatékot az s szlip függvényében tetszőleges 0 és 1 közti s szlip esetén!

F1.3. Tegyük fel, hogy az $\frac{L\Omega}{R}$ mennyiség 10 körüli értéket vesz fel. Vázoljuk fel a $T(s)$ függvény grafikonját!

F1.4. Határozzuk meg stacionárius üzemből a forgatónyomaték $T_{\max}$ legnagyobb értékét, valamint a hozzá tartozó s_0 szlip értéket!

2. Hatásfok

F2.1. Határozzuk meg a motor η hatásfokát az s szlip függvényében! (Tegyük fel, hogy a súrlódásból, elektromágneses sugárzásból adódó veszteségek elhanyagolhatóak.)

3. Stabilitás

Tegyük fel, hogy az indukciós motort egy olyan berendezéshez kapcsoljuk, amelynek lineáris $T_l(\omega)$ karakterisztikája van, azaz az állandó ω szögsebesség fenntartásához $T_l(\omega) = K\omega$ forgatónyomaték szükséges, ahol K pozitív konstans.

F3.1. Határozzuk meg *grafikusan* a motor stabil és instabil működéséhez tartozó pontokat az **F1.3.** kérdésben kapott $T(s)$ grafikonon különböző K értékek mellett!

4. Negatív szlip

F4.1. Van-e fizikai jelentése a negatív szlip értékeknek? Ha igen, mi? Ha nem, miért nem?

¹A jelölés az angol *torque* szóból származik.